

ประเภทภูมิปัญญาด้าน การจัดการ

ชื่อภูมิปัญญา นาเจ้า

บทนำ/ความสำคัญของภูมิปัญญา

นาเจ้า เป็นพื้นที่ผู้คนในสมัยโบราณได้บุกเบิกสร้างหรือกำหนดไว้ โดยเฉพาะข้าวซึ่งเป็นอาหารหลัก นอกนั้นก็จะเป็นวัตถุดิบของอื่น ๆ เช่น เกลือ มะแขว่น ดินไฟ ฯลฯ จากห้วยบ้านจากห้วยเมืองต่าง ๆ เอาไว้ใช้ในคราวจำเป็น หรือตอนเกิดศึกสงคราม รวมไปถึงจะต้องนำวัตถุดิบของที่ได้กล่าวเข้าสู่แก้าสนามหลวง อันเป็นที่ว่าการปกครองอาณาจักรหลักธรรมของเมืองน่าน

ความเป็นมา

นาเจ้า จะมีหลาย ๆ สถานที่ ในพื้นที่อำเภอเวียงสา ไม่จะเป็นที่บ้านห้วยแก้ว ตำบลน้ำปั่ว บ้านปงสนุก ตลอดจนถึงบ้านสาติก ตำบลสัน โดยจะมีพื้นที่ที่ถูกกำหนดขึ้นแล้วให้ผู้คนเป็นผู้ทำนา นำเอาการแบ่งปันผลผลิตเก็บไว้ในเล่าเรียกว่า “นางหลวง” โดยจะเก็บไว้ใช้ดังเหตุที่กล่าวมาข้างต้น หรือเอาไว้ใช้ในยามจำเป็น เช่น การถมฝาย งานฉลองวัด งานบุญที่ใหญ่โต โดยส่วนมากบริเวณพื้นที่มีนาเจ้าก็จะมี การควบคุม กำกับดูแลโดยเจ้านาย บุตรหลาน หรือกับบางครั้งก็ได้มาตั้งรกราก ปักหลักถิ่นฐานอยู่ในบริเวณพื้นที่นั้น อย่างเช่น นางหลวง บ้านต้นม่วง (บ้านเก๊าสลี หรือปัจจุบันคือบ้านห้วยแก้ว ตำบลน้ำปั่ว) เจ้าผู้ครองนครน่าน ถึงกับได้ส่งเจ้าน้อยบัวลองป้องฟ้าบุณฑรวงษ์ บุตรเจ้านันทวรฤทธิเดช กับ แม่เจ้าปาริกา มาเป็นผู้ควบคุมนาเจ้าบริเวณดังกล่าว จนสืบลูกสืบหลานดำรงวงศ์สกุลอยู่พื้นที่นั้น จวบจนปัจจุบัน จึงนับได้ว่านาเจ้าเป็นภูมิปัญญาปัญหาของการปกครองในด้านการจัดสรร อาหารเสบียงเอาไว้ใช้ในคราวจำเป็น และหล่อเลี้ยงผู้คน ข้าทาสบริวาร ตลอดจนเอาไว้ใช้ยามคราวมีกิจการ งานเกี่ยวกับบ้านเมืองที่สำคัญ และจำเป็นเอาไปใช้ทดแทนในคราวเดือดร้อน ได้เป็นอย่างดี นับเป็นภูมิปัญญาปัญหาของคนพื้นบ้านพื้นเมืองที่น่าศึกษา ปัจจุบันนาเจ้าได้ถูกยกเลิก และถูกครอบครองไปตามสิทธิ์ของผู้คนไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลง

ประโยชน์ที่ท้องถิ่นได้รับ

เป็นการจัดการในเรื่อง ข้าว ให้แก่ชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้าน เมื่อมีงานร่วมกัน หรือกิจกรรมร่วมกัน ก็จะใช้ข้าวจากนางหลวงนี้

แหล่งข้อมูล

นายญาณ สองเมืองแก่น อายุ 39 ปี

บ้านเลขที่ 184 หมู่ 4 ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

 054 – 781105